

Mart Visser en Remko van Loon

WORKSHOP 'TEKSTWERK: EEN LEERGANG BEGRIJPEND LEZEN VOOR HET INDIVIDUEEL BEROEPS- EN VOORTGEZET SPECIAAL ONDERWIJS'

Een groep scholen in Amsterdam Noord en andere stadsdelen ontwikkelt in samenwerking met de onderwijsbegeleidingsdienst ABC een leergang begrijpend lezen voor de totale breedte van de onderbouw van het Voortgezet Onderwijs. Er worden twee versies samengesteld: één voor het ibo/svo en één voor het reguliere VO. Van beide versies is het eerste deel gereed en wordt momenteel het tweede deel op proefscholen uitgetoetst.

Het ontwikkelen van deze leergang vloeit voort uit de wens van de docenten Nederlands op de scholen in Amsterdam Noord, over een werkwijze en materialen te kunnen beschikken waarmee via directe instructie essentiële aspecten van het begrijpend lezen kunnen worden onderwezen. Daarbij legt de voorwaarde dat het materiaal voor de leerlingen boeiend en goed leesbaar moet zijn, zeker voor de ibo/svo-versie ook een groot gewicht in de schaal.

De aanpak in de leergang steunt in de eerste plaats op een driedeling van de aspecten die voor begrijpend lezen van belang worden geacht: kennis, vaardigheden en strategieën. Er wordt gestart met het aanbrenge van een basis aan kennis en vaardigheden, waarop in een later stadium wordt voortgebouwd met het lezen volgens bepaalde strategieën. (Uitgebreider in *Moer* 1990: 8)

In de tweede plaats volgt de versie voor het ibo/svo principes die gelden voor het onderwijs aan leerlingen met een zwakke taalbeheersing: een opbouw in kleine, duidelijke stappen; regelmatige herhaling; aangepaste woordkeuze, zins- en tekstopbouw. Het aantal vragen en opdrachten is welbewust beperkt gehouden en de vragen vergen over het geheel weinig schrijfwerk. Op deze manier ervaren de leerlingen dat zij in een redelijk snel tempo het boek kunnen doorwerken.

Een en ander wil niet zeggen dat alle moeilijke woorden en begrippen vermeden zijn en dat de moeilijkheidsgraad van de teksten alleen een geleidelijke opklimming kent. Ook om reden van afwisseling en variatie in onderwerpen en tekstsoorten, lijkt dat niet gewenst. De gemiddelde moeilijkheid neemt wel langzaam toe, maar met een duidelijke variatie tussen opeenvolgende teksten. Dit kan een uitdaging bieden ook moeilijker teksten onder handen te nemen.

De ondersteuning van de docent is hierbij essentieel. Voor hem is een toelichting beschikbaar die via de uitgever kan worden aangevraagd. Hierin: te behandelen

moeilijke woorden, begrippen en uitdrukkingen, variatiemogelijkheden in uitleg en verwerking en antwoordmogelijkheden. Voorafgaand aan elk hoofdstuk wordt beschreven hoe dit bij de leerlingen geïntroduceerd kan worden. Kenmerkend voor de leergang is ten slotte ook dat ieder aspect in eerste instantie afzonderlijk aan de orde wordt gesteld. In een volgende fase wordt dan gerichte aandacht besteed aan de integratie met andere aspecten.

De vso-school De Wissel in Amsterdam Oud-West heeft inmiddels een jaar ervaring met het eerste deel van de leergang. De benadering waarbij eerst basiskennis en -vaardigheden worden aangeleerd, heeft daar haar nut bewezen. De leerlingen beheersen in eerste instantie te weinig begrippen en vaardigheden om strategieën aan de orde te kunnen stellen. Als die eenmaal onder de knie zijn, kan daar op voortgeborduurd worden met een meer strategiegeoriënteerde benadering.

De Wissel is ook een school die een duidelijke schakelfunctie bezit: het na een periode in het speciaal onderwijs plaatsen van een leerling op een reguliere vo-school. In zo'n kader kan ook de mogelijke 'opstap' van de ibo/vso-versie tot de versie voor het reguliere onderwijs, *Tekst & Begrip*, uitgebuit worden. Beide versies kennen de zelfde leerstof en opbouw. De reguliere versie kan dan voor leerlingen die eerst de ibp/vso-versie hebben doorgewerkt, een herhaling en uitbreiding op hoger niveau vormen. In samenwerkingsprojecten vo-vso wordt daarom ook wel afgesproken dat de vso-school de ibo/vso-versie gebruikt en de reguliere vo-school de andere. De handleiding voor de docent bij de reguliere versie biedt ook suggesties voor extra uitleg aan leerlingen die nog moeite met de stof ondervinden.

Het streven is de methodiek in de leergang zo verder uit te werken, dat deze ook bij zaakvakteksten toegepast kan worden. Op een aantal scholen is daartoe een samenwerking tussen verschillende secties opgezet. In het laatste deel van de leergang zal dit werken met zaakvakteksten centraal komen te staan.

Tot slot een verzoek aan een ieder die opmerkingen of suggesties met betrekking tot de leergang heeft. De samenstellers zouden het zeer op prijs stellen als u deze toestuurt, p.a.: Mart Visser, ABC, Heggerankweg 192, 1032 JP Amsterdam.

Literatuur

Loon, Remko van, *Tekst en begrip*. 1991.

Loon, Remko van en Mart Visser, 'Overleven is ook een strategie'. In: *Moer* 1990:8.

Visser, Mart, *Tekstwerk*. Grou, De Kangoeroe, 1991.